

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

เกิด ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๕

อายุ ๗๘ ปี

พรรษา ๕๙

มรณภาพ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๙๔

วัด วัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร

ท้องที่ กรุงเทพมหานคร

สังกัด ธรรมยุติกนิกาย

วุฒิการศึกษา บาเรียญเอก

พระชลโรปมคุณมณี (พุทธ ปุณณโก)

☆ สถานะเดิม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ มีนามเดิมว่า เจริญ สุขบท เกิดเมื่อวันอังคารที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๑๕ ตรงกับวันขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๘ หลัง ปิวอก โยมบิดาชื่อทองสุข โยมมารดาชื่ออย่าง นามสกุล สุขบท ชาติภูมಿಯู่ ตำบลตลาดกลาง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

เมื่ออายุได้ ๘ ปี ได้ศึกษาในสำนักของ พระชลโรปมคุณมณี (พุทธ ปุณณโก)* วัดเขาบางทราย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

*เกิด ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๖๑ อุปสมบท พ.ศ. ๒๓๘๒ มรณภาพ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๙

เจ้าอาวาส วัดเขาบางทราย ชลบุรี สังกัด ธรรมยุติกนิกาย

๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๒ เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระชลโรปมคุณมณี

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

☆ การศึกษา และ อุปสมบท

เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) เล่าเรียนในสำนักท่านเจ้าคุณพระชลโธปมคุณมุนี จนอายุย่างเข้าปีที่ 12 ได้บรรพชาเป็นสามเณรที่ศาลาในสวนของย่า ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยย้านิมนต์พระชลโธปมคุณมุนี (พุทธ ปุณฺณโก) มาเป็นพระอุปัชฌาย์ และท่านได้เล่าเรียนในสำนักเดิมต่อจนอายุได้ ๑๔ ปี จึงย้ายมาศึกษาในสำนักของพระครูวินัยธร (ฉาย) ฐานานุกรมในพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ในพระนคร

จนอายุครบ ๒๐ ปี จึงกลับไปอุปสมบทที่วัดเขาบางทราย จังหวัดชลบุรี โดยมี พระชลโธปมคุณมุนี (พุทธ ปุณฺณโก) เป็นพระอุปัชฌาย์ และ ท่านพระครูวินัยธร (ฉาย) เป็นพระอุปสัมปทาจารย์ ได้รับฉายาทางธรรมว่า "ญาณวโร" ในวันศุกร์ที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2435

ท่านเจ้าคุณพระสาสนโสภณ (อ่อน อหีสโก)

☆ การศึกษาหลังอุปสมบท

เมื่ออุปสมบทแล้ว ก็ได้กลับเข้ามาจังหวัดพระนคร มาอยู่วัดกันมาตุยาราม แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ เพื่อความสะดวกในการศึกษา เพราะใกล้ที่อยู่ของท่านพระยาธรรมปรีชา (บุญ) ผู้เป็นอาจารย์สอนพระปริยัติธรรม เรียนอยู่ 4 ปีเศษ

ต่อมาไปเรียนในสำนักท่านเจ้าคุณพระสาสนโสภณ (อ่อน อหีสโก)* แต่ครั้งยังดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพกวี อยู่วัดพิชยญาติการาม เขตคลองสาน เรียนอยู่ 3 เดือนเศษ ถึงปีมะแม พ.ศ. 2438

* พ.ศ. ๒๔๓๐ - ๒๔๔๔ เป็น เจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการามวรวิหาร

พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๕๓ เป็น เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็น เจ้าคณะมณฑลกรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๐ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
พุทธศักราช ๒๔๕๓-๒๔๖๔

จนปีวอก พ.ศ. ๒๔๓๙ จึงสอบได้บาเรียนตรี (เทียบเท่าเปรียญธรรม ๔ ประโยค) แล้วย้ายมาอยู่วัดเทพศิรินทราวาสในปีระกา พ.ศ. ๒๔๔๐ เพื่อศึกษาพระวินัยปิฎกจากพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เมื่อยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่น เป็นพระอาจารย์ และในปีเดียวกันนั้นก็สอบได้บาเรียนเอก (เทียบเท่าเปรียญธรรม ๗ ประโยค) ได้รับรางวัลที่ 1 ทุกๆ ประโยคตั้งแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นที่สุด และได้รับตำแหน่งเป็นครูเอกโรงเรียนภาษาบาลีวัดเทพศิรินทราวาสสืบมา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญญ ญาณวโร)

☆ กิจในพระพุทธศาสนา

อุปการะพระเณรและบำรุงวัด

ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดเทพศิรินทราวาส 50 ปีเศษ เอาใจใส่ดูแลรักษาวัดเป็นอย่างดี ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ของเก่า เช่น พระอุโบสถและกุฏิ เป็นต้น แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม และปลูกสร้างถาวรวัตถุเพิ่มเติม เป็นต้นว่า ที่อยู่ที่อาศัย สถานการศึกษา รวมค่าซ่อมแซมแลค่าก่อสร้าง ประมาณ 3,600,000.00 บาท ทำวัดให้สะอาดสะอาดเรียบร้อย น่าดู น่าอยู่ น่าอาศัย เป็นทางนำมา ซึ่งศรัทธาปสาทะแก่พุทธบริษัทเป็นอันมาก สังกหามิตรทรัพย์ แลอสังกหามิตรทรัพย์ เช่น ที่ดิน ที่นา ที่สวน และเงินทุนของวัด เกิดเพิ่มพูนเป็นผลประโยชน์สำหรับบำรุงพระอาราม บำรุงภิกษุสามเณร บำรุงการศึกษา เป็นต้น ประมาณราคา 6,800,000.00 บาท ซึ่งเดิมเมื่อครองวัดมีเพียง 800 บาทเศษ เท่านั้น ทั้งนี้กล่าวแต่เฉพาะรายใหญ่ๆ เท่าที่นึกได้ พุทธบริษัทก็เพิ่มขึ้นโดยลำดับกาล ในวันธัมมัสสวนะ มีอุบาสก อุบาสิกามารักษาศีลและฟังธรรมอย่างมากถึงวันละ 800 คน ท่านเป็นพระอุปัชฌายะ บวชภิกษุ 4,847 รูป เป็นอุปสัมปทาจารย์ 364 รูป เป็นพระอุปัชฌายะบวชสามเณร 1,455 รูป รวมทั้งสิ้น 6,666 รูป

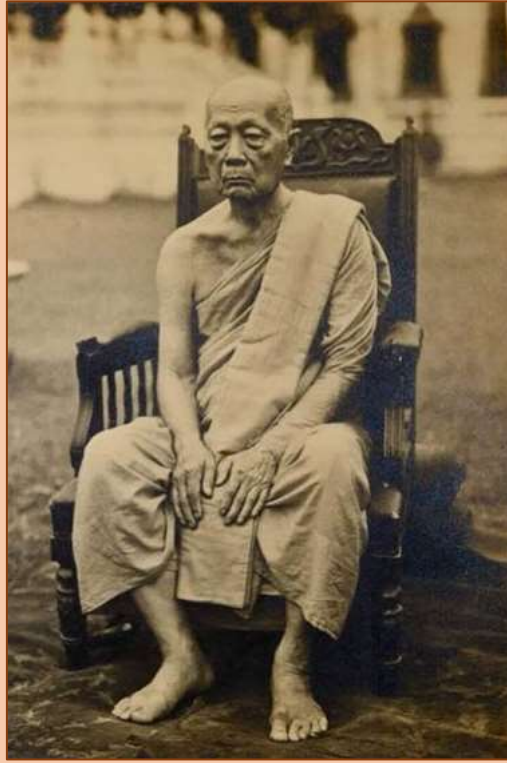
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

หมั่นสั่งสอนศิษย์

ท่านเป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองในการแนะนำสั่งสอน มีความเพียรไม่เบื่อหน่ายในการที่จะอบรมศิษยานุศิษย์ และแสดงธรรมสั่งสอนพุทธบริษัท ท่านถือเป็นกิจวัตรที่สำคัญ ไม่จำเป็น ไม่ขาดเลย เป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติของผู้ปกครองครบครัน คือมีอัธยาศัยเยือกเย็น หนักแน่น มีเมตตา กรุณา มุทิตา โอบอ้อมอารี มีใจเป็นห่วงในความเป็นอยู่แลความประพฤติของศิษย์ หวังเจริญสวัสดิแก่ศิษย์ หมั่นอบรมสั่งสอนเป็นนิตย์ แม้สึกหาลาเพศไปแล้ว ก็ยังหวังดีอุตส่าห์ตักเตือนพร่ำสอนเมื่อมีโอกาส มีของกินของใช้ก็แบ่งเฉลี่ยให้ตามกาล เมื่ออาหารป่วยไข้ก็หมั่นเยี่ยมเยียนถามอาการ หาหมอ มาพยาบาลรักษา ช่วยค่ายาค่ารักษา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่เคารพนับถือสักการบูชาของบรรดาศิษยานุศิษย์สาธุชน ผู้ได้รับอุปการคุณนั้นๆ ทั้งกันไม่คืนคลาย

สงเคราะห์โลก

ท่านเป็นผู้ไม่สะสม พอใจในการสละสิ่งของที่ได้มา บริจาคเป็นบุญเป็นกุศลแทบทั้งสิ้น แจกภิกษุ สามเณรในวัดบ้าง ศิษย์วัดบ้าง ตามควรแก่บรรดามีบ้าง ให้หาเพิ่มเติมบ้าง จัดเป็นเครื่องบูชา มีแจกัน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร)

พาน กระจ่างรูป เขียงเทียนเป็นต้นชุดละ 50 ชิ้นเป็นอย่างน้อย ส่งไปถวายวัดที่ขาดแคลนในต่างจังหวัด วัดละชุดบ้าง 2 ชุดบ้าง บางวัดก็ถึง 3 ชุด ประมาณ 270 วัด พิมพ์หนังสือแจกเป็นธรรมทานด้วยทุนของท่านบ้างผู้อื่นช่วยบ้าง ประมาณ 100 เรื่อง คิดเป็นเล่มหนังสือประมาณ 400,000 เล่ม พิมพ์ไหว้ 5 ครั้ง แจกกรม กอง หน่วยราชการ ทหาร พลเรือน นักเรียน ประชาชน ตลอดถึงผู้ต้องขังทั่วราชอาณาจักรประมาณ 1,500,000 แผ่น นอกจากนี้ยังได้กระทำประโยชน์อันเป็นสาธารณะอีกมาก กล่าวเฉพาะส่วนใหญ่นี้คือ

ชุดสระขังน้ำฝนที่วัดเขาบางทราย และชาวตำบลอื่นที่ใกล้เคียงได้อาศัยบริโภคใช้สอยตลอดหน้าแล้งและหน้าฝน เพราะตำบลเหล่านั้นใกล้ทะเล มีแต่น้ำเค็ม กั้นดาร์น้ำจืด

สร้างโรงเรียนเป็นตึกคอนกรีต 2 ชั้น 2 หลัง อยู่ในเขตวัดเขาบางทราย ชลบุรี มอบให้ทางการ เปิดสอนนักเรียน ตั้งแต่ชั้นมัธยมปีที่ 1 ถึงปีที่ 6

รูปหล่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโรณ) ณ วัดเขาบางทราย

ซ่อมพระอุโบสถวัดเขาบางทราย จ.ชลบุรี เปลี่ยนแปลงจากเดิมขยายให้กว้างขวางงดงามยิ่งขึ้น ประตุนหน้าต่างเขียนลายรดน้ำลงรักปิดทองประดับกระจก เขียนลายผนัง ตีดาวเพดาน หลังคามุงกระเบื้องเคลือบประกอบช่อฟ้าใบระกา

สร้างตึกผ่าตัดให้แก่โรงพยาบาลจังหวัดชลบุรี 1 หลัง เป็นคอนกรีตทั้งหลัง มีเครื่องใช้เครื่องมือและเครื่องอุปโภคในการผ่าตัดทันสมัยอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังช่วยปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมกุฏิ วิหาร ศาลา ถนนหนทาง และโรงเรียนเป็นต้น ทั้งที่วัดเขาบางทรายและวัดอื่นๆ ในจังหวัดชลบุรีอีกหลายแห่ง ทั้งหมดนี้ด้วยทุนทรัพย์ส่วนขององค์ท่านตามกำลังเป็นส่วนมาก มิได้เคยออกปาก เรียไรผู้อื่น เมื่อผู้อื่นทราบมีศรัทธาเลื่อมใสก็บริจาคร่วมสมทบด้วย แม้กุฏิที่อยู่อาศัย จะปฏิสังขรณ์หรือเพิ่มเติม เช่นติดกระเบื้องฝา ทาสี เป็นต้น หรืออื่นใด ท่านก็ทำไปด้วยทุนทรัพย์ส่วนองค์เอง มิได้ออกปากใครต่อเมื่อมีผู้เห็นเข้า ศรัทธาก็ถวายช่วยด้วย เรื่องจะเอาเปรียบบุคคล เอาเปรียบวัด เอาเปรียบศาสนา แม้โดยปริยายใดๆ ท่านไม่นิยม ดังนั้นเวลาถึงมรณภาพลง จตุปัจจัยส่วนองค์เองจึงไม่มีเหลืออยู่เลย

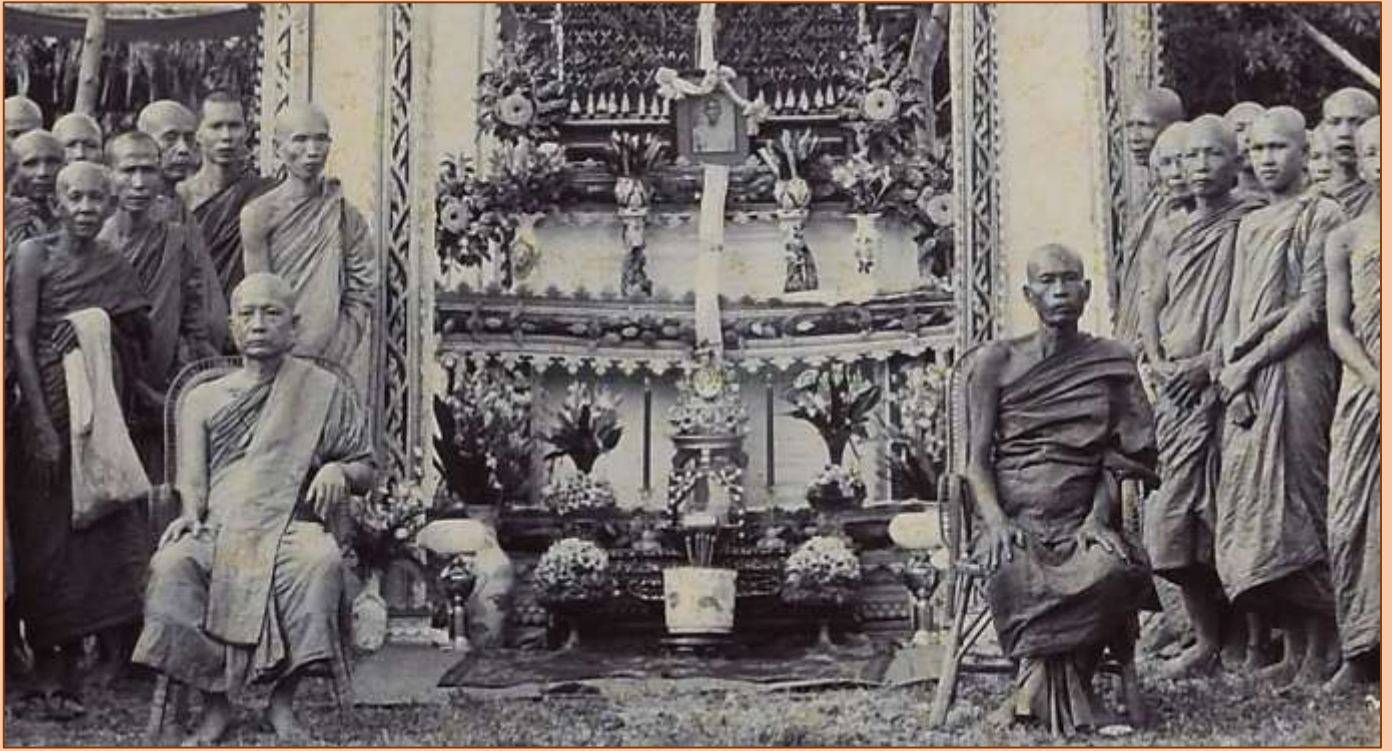

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) เป็นประธาน ถ่ายภาพร่วมกับพระภิกษุ
ณ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๕

กระทำตนเป็นแบบอย่าง

เจ้าพระคุณสมเด็จฯ เป็นผู้ถือเคร่งครัดในพระวินัย ไม่ยอมประพฤติล่วงพระบัญญัติ แม้ในสิ่งที่ผู้อื่น
โดยมากเห็นว่าเล็กน้อย เป็นผู้มีศีลาจารวัตรอันงาม ไม่บกพร่องต่างพร้อยแต่ประการไร กิจวัตร
นอกจากสวดมนต์ไหว้พระทำกัมมัฏฐานภาวนาที่กุฏิที่อยู่ แล้วสวดมนต์ไหว้พระประจำวันทุกเช้าเย็น
ไม่จำเป็นท่านไม่ยอมขาด ทำตนเป็นผู้นำที่ดียิ่งและยังได้แนะนำชักชวนภิกษุสามเณรในวัดให้ปฏิบัติ
โดยเคร่งครัด ตลอดถึงได้ชักชวน เพื่อนสหพรหมจารีต่างวัดให้ช่วยกันทำนุบำรุงกิจวัตรแผนกนี้ ซึ่งถึง
จะเป็นกิจวัตรพื้นๆ แต่ก็นับว่าสำคัญประการหนึ่ง อยู่เสมอในเมื่อมีโอกาส

การฟังพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน ตั้งแต่อุปสมบทจนถึงวันมรณภาพ ขาดเพียง 2 ครั้ง ในเวลาอาพาธ
หนักไม่สามารถจะลุกนั่ง แลพลิกองค์เองได้แล้ว ท่านก็ยังแสดงความประสงค์จะลงฟังพระปาฏิโมกข์
เมื่อวันอุโบสถมาถึงเช้า แต่ไม่มีผู้ใดจะปฏิบัติตามความประสงค์ของท่านได้ เพราะเห็นว่าท่านอาพาธ
หนักมาก ถ้านำท่านลงไปอาจถึงเป็นอันตรายได้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) ถ่ายภาพร่วมกับ พระสุวรรณมุนี หลวงพ่ออู๋ วัดคงคาราม

พระสุวรรณมุนี หลวงพ่อชิต วัดมหาธาตุ

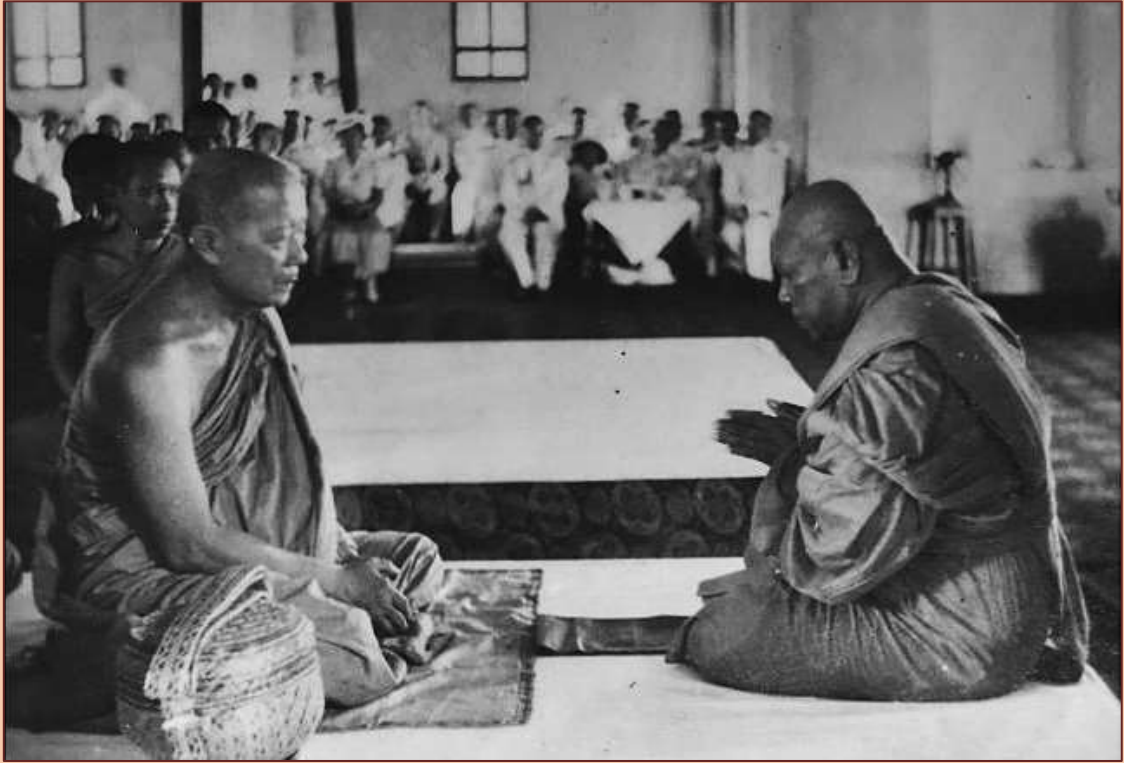
สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี)

พระเทพวงศาจารย์ หลวงปู่อินทร์ วัดยาง

พระเมธีคุณาภรณ์ หลวงพ่อเปี่ยม วัดเกาะหลัก พร้อมพระคณาจารย์อีกหลายท่าน

ในงานศพ พระเกจิอาจารย์เพชรบุรี ประมาณ พ.ศ. 2455

การทำงานทุกอย่างที่ท่านทำ มีระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอ เป็นเวลาไม่มากก็น้อย สิ่งที่ท่านทำเองได้ ท่านไม่รบกวนผู้อื่น แม้แต่ศิษย์ ด้วยความเกรงใจ แม้ศิษย์จะสมัครใจยินดีทำถวายกลางอย่าง เช่น ช่วยถือบริการเครื่องใช้สอย เป็นต้นว่าอย่ามติดิตตาม เมื่อไม่จำเป็น ท่านก็ไม่ยอม โดยอ้างว่า ใครๆ เขาจะเห็นว่าเป็นเจ้ายศเจ้าอย่างไป กิจการกลางประการ ซึ่งต้องใช้พระเดช อันท่านเอง ก็สมควรแล้วที่จะใช้ได้ทุกประการ ท่านก็มักผ่อนลงมาเป็นใช้พระคุณโดยมาก โดยปรารถนาว่า วาสนาบาบารมีน้อย ไม่ควรแก่พระเดชนัก อันผู้สูงศักดิ์มีวาสนาบาบารมี เมื่อจะทำกิจการใดๆ ยังหวนระลึกถึง อดตตถนตตถน มตตถนตตถน ตา รู้ตน รู้ประมาณอันเป็นสัปปุริสธรรม ทั้งต่อหน้าแลลับหลังเช่นนี้ น่าเคารพบูชาของสาธุชนทั้งหลายนัก

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) และ พระภิกษุ พระยาพหลพลพยุหเสนา
ในงานอุปสมบทพระยาพหล พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)

ท่านเป็นผู้ไม่มัวเมาในยศศักดิ์ตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่เห็นแก่อามิสลาภยศชื่อเสียง ไม่ขวนขวายที่จะได้ตำแหน่งหน้าที่การงานนั้นๆ แต่ด้วยเห็นแก่พระศาสนาจึงยอมรับตำแหน่งหน้าที่อันมาถึงตามกาลตามสมัย เมื่อรับทำอะไรแล้วก็ตั้งใจจะทำจริงไม่ทอดทิ้ง ทำดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยความข่มขื่น ไม่ฝืนใจทำ มีความเพียรอดทนไม่ท้อถอย ทำตามกำลังสามารถ ลางอย่าง ลางโอกาส ถึงออกปากว่า ถ้าไม่ไหวก็ขอคืน ไม่ฝืนไว้ด้วยอาลัย

ท่านไม่ถือความเห็นของตนเป็นใหญ่ สิ่งไรทำพลาด เป็นผู้รู้จัก ผิดเป็น ยอมทำใหม่แก้ไขให้ถูก ยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไข ในเมื่อมีผู้ทักท้วง มีเหตุผลเป็นธรรมเป็นวินัย ไม่ปล่อยให้สิ่งผิดแล้วเลยตามเลย หรือขึ้นทำไปทั้งๆ ที่เห็นว่าผิด

ท่านจึงเป็นผู้รู้อย่างที่กล่าวยกย่องว่า ไม่เมาในความรู้ ไม่มีชนิดที่เรียกว่า เอาสี่ข้างเข้าดัน อันเป็นมลทินของผู้รู้ แต่ว่าเป็นผู้ถ่ายทอดเอาแต่ยุดติที่ชอบด้วยเหตุผล เป็นธรรม เป็นวินัย เป็นประมาณ มีธรรมวินัยเป็นใหญ่ มีธรรมวินัยเป็นธงชัย ไม่ยอมให้มานะทิฐิหรือเล่ห์กลใดๆ เข้ามาปะปนแฝงอยู่ จึงเป็นหลักในความรู้และความเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้สนิท เป็นผู้ตรงไปตรงมาไม่มีแง่อนมามาเป็นปฏิปทาของสาวกสงฆ์ข้ออุชุปฏิปันโน คือเป็นผู้ปฏิบัติตรง

ท่านเป็นผู้มีความอดกลั้นเป็นอย่างดี มีความสงบเสงี่ยม ไม่เคยแสดงอาการผลุนผลันให้ปรากฏ ไม่เคยพูดคำหยาบ กล่าวแต่คำอ่อนหวาน ไม่พูดให้เจ็บใจคนอื่น ไม่พูดเสียดสีกระทบกระทั่งนินทาว่าร้ายผู้อื่น องค์ท่านเคยปรารภเป็นเชิงสอนว่า คนเรานั้นมีอาวุธพิเศษสำหรับป้องกันตัวอย่างหนึ่งคือหนึ่งไม่ต่อปากต่อคำ ต่อความยาวสาวความยืด อันเป็นเหตุให้เรื่องนั้นๆ ไม่สุดสิ้น ปฏิปทานี้ท่านถือเป็นแนวปฏิบัติประการหนึ่ง จึงนิยมในการรู้แล้ว เลิกแล้วกันไป ไม่ถือสาหาความอีก ไม่มีเวรไม่มีภัยกับใครๆ แม้ผู้ที่ถือโกรธท่านๆ ก็ไม่โกรธตอบ กลับหาทางสมัคสมานคืนดี เรื่องไม่ดีของผู้อื่นเป็นไม่พูดถึงมีผู้พูดก็ห้ามเสีย เรื่องการบ้านการเมือง รบราฆ่าฟัน อันไม่ใช่กิจสมณะไม่พูดเกี่ยวถึงเลย มีผู้พูดถ้าเป็นผู้น้อยก็ห้ามเสีย ถ้าเป็นผู้ใหญ่ ท่านก็ยิ้มๆ รับฟังโดยมารยาท ท่านมีอาการสงบสม่ำเสมอ ไม่โลเลสลับกลับ ไม่พูดถ้อยคำไร้สาระ พูดแต่สิ่งที่เป็นงานเป็นการ ประกอบด้วยอรรถด้วยธรรม มีประโยชน์ ไม่พูดเล่นตลกคะนองแต่ไหนแต่ไรมา

ท่านทำองค์ของท่านเป็นเนติแบบอย่าง สมกับเป็นผู้นำหมู่คณะ เป็นผู้ปกครองศิษยานุศิษย์ บริษัทบริวาร ตลอดถึงคณะสงฆ์ เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของคนทุกชั้น สิ่งที่ท่านสอนให้คนอื่นละเว้นไม่ให้ทำไม่ให้ประพฤติ องค์ท่านเองยอมละเว้น ไม่ทำไม่ประพฤติด้วย ไม่เป็นแต่เพียงสอนหรือห้ามผู้อื่นฝ่ายเดียวเท่านั้น ท่านเป็นผู้เคารพนับถือผู้ใหญ่เหนือตน ปฏิบัติตามบังคับบัญชาในสิ่งที่ถูก ที่เป็นธรรม อย่างครบถ้วน แต่ถ้าสิ่งไรเป็นผิด เป็นเสียแล้ว ก็ไม่ยอมร่วมด้วย ระเบียบแบบแผนประเพณีอันใดที่ทางคณะสงฆ์บัญญัติไว้เป็นธรรมเป็นวินัย ท่านถือว่าปฏิบัติตามโดยไม่บกพร่อง นี่เป็นเนติอีกประการหนึ่งคือ ดีทั้งปกครองเขา แล เขาปกครองก็ดีด้วย

สถาปัตยกรรมที่งดงาม ภายใน วัดเทพศิรินทราวาส

สถาปัตยกรรมที่งดงาม ภายใน วัดเทพศิรินทราวาส

☆ ฝ่ายปกครอง

พ.ศ. ๒๔๔๑ - ๒๔๙๔ เป็น เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส

พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็น เจ้าคณะมณฑลปราจีนบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็น เจ้าคณะมณฑลปราจีนและมณฑลจันทบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็น กรรมการในราชบัณฑิตยสภา

พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็น ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๘๙ เป็น ประธานสังฆสภา

พ.ศ. ๒๔๘๙ - ๒๔๙๓ เป็น สังฆนายก

พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๔ เป็น สังฆนายก

☆ ปัจฉิมกาล

เจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) อาพาธเป็นโรคเนื้องอกที่ตับ มีอาการเบื่ออาหารและอ่อนเพลียมาโดยลำดับ นายแพทย์ได้ตรวจพบเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2494 พักรักษาตัวอยู่ ณ วัดเขาบางทราย จังหวัดชลบุรีประมาณเดือนเศษ อาการไม่ดีขึ้น ถึงวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2494 ทางคณะสงฆ์กรรมการศาสนาและกรรมการแพทย์ ส่งนายแพทย์ไปรับท่านมารักษาพยาบาล ณ วัดเทพศิรินทราวาส นายแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญเป็นต้นว่า หลวงนิตยเวชวิศิษฐ์ พระอภัยนันทราชพิศาล นายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์ ได้ถวายการรักษาพยาบาลจนสุดความสามารถ

แต่โรคชนิดนี้ยังไม่พบวิธีที่จะรักษาให้หายได้ เป็นโรคที่ทรมาณ เท่าที่ปรากฏผู้ที่เป็นโรคชนิดนี้มักได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัส แต่องค์ท่านแม้ได้รับทุกขเวทนาเห็นปานนั้น ก็สงบระงับไม่ยอมให้ทุกขเวทนานั้นครอบงำ มีสติสัมปชัญญะ ส่อให้เห็นคุณธรรมบางประการ อันท่านได้อบรมมาเป็น

เวลานาน ไม่ครั้นคร้ามต่อมรณภัยอันคุกคามอยู่ สู้สุดส่ำห้แนะนำพรำสอนโดยย่อๆ ถึงคุณพระ
รัตนตรัย แลความจริงของสังขาร กับทั้งความน่าเบื่อหน่ายในชาติภพ แลให้ศีลให้พรแก่ผู้ที่มาเยี่ยม
เยียนแลรักษาพยาบาล จนที่สุดถึงมรณภาพด้วยอาการอันสงบ เมื่อวันศุกร์ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2494
เวลา 10.30 น. คำนวณอายุได้ 80 ปี โดยปีพรรษา 59 ได้รับพระราชทานเพลิงศพในวันอาทิตย์ที่ 2
มีนาคม พ.ศ. 2495 ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส

☆ สมณศักดิ์

๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็น พระราชาคณะ ที่ พระอมรวิริรักษ์ขิต

๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็น พระราชาคณะผู้ใหญ่ ที่ พระราชมนูณี ตรีปิฎกालังการ

๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ เป็น พระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพกระวี ศรีวิสุทธินายก ตรีปิฎก
ปรีชา มหาคณฤศร บวรสังฆารามคามวาสี

๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็น พระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมไตรโลกาจารย์ ปรีชาญาณดิลก
ตรีปิฎกคุณาลงกรณ์ ยติคณิศร บวรสังฆารามคามวาสี

๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรองคณะธรรมยุติกนิกาย ที่ พระศาสนโสภณ
วิมลญาณอดุลย์ ตรีปิฎกคุณูประสาธน์วิภูสิต ธรรมยุตติกคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสีสังฆนายก

๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็น สมเด็จพระราชาคณะเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ที่ สมเด็จพระพุทธ
โฆษาจารย์ ญาณอดุล สุนทรนายก ตรีปิฎกวิทยาคุณ วิบุลคัมภีรญาณสุนทร มหาอัครคณิสสร บวร
สังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี

สถาปัตยกรรมที่งดงาม ภายใน วัดเทพศิรินทราวาส

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระสังฆราชเจ้าซึ่งสิ้นพระชนม์ ประมวลเกียรติคุณพิเศษ
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) เป็นพระเถระบริหารงานพระศาสนาถึง 5 แผ่นดิน
คือ ตั้งแต่รัชกาลที่ 5-9 เป็นพระราชาคณะแต่อายุ 28 ปี เป็นสมเด็จพระราชาคณะแต่อายุ 57 ปี
นับเป็นพระเถระที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์พรรษาน้อยกว่าพระเถระหลายรูป

เหรียญพระพุทธรบาท วัดเขาบางทราย ปีพ.ศ. 2461

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมไตรโลกาจารย์ สมเด็จพระ
ท่านอนุญาติให้จัดสร้างเหรียญพระพุทธรบาทขึ้น ในปีพ.ศ. 2461 เพื่อสมนาคุณแก่ผู้ร่วมการกุศลงาน
นมัสการรอยพระพุทธรบาท วัดเขาบางทราย จ.ชลบุรี และ ประกอบพิธีพุทธาภิเษกเหรียญพระพุท
ธบาทนี้ ในวันที่ 10-12 ก.พ.2461 ที่พระอุโบสถวัดเทพศิรินทราวาส ปลุกเสกโดย สมเด็จพระพุทธ
โฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวรเถร)

พุทธลักษณะเป็นเหรียญกลม ด้านหน้าเหรียญ ตรงกลางเป็นรูปจำลององค์พระพุทธรูปปางสะดุ้งมาร
ล้อมด้วยอักขระพระคาถาริยสัจจ์ ๓๖ ประการ คือ สะ นี มะ แล้วต่อด้วยหัวใจพระกรณียเมตตสูตร จะ ภาะ กะ สะ
ด้านหลัง ตรงกลางเหรียญเป็น รูปรอยพระพุทธรบาท ล้อมรอบด้วยอักขระพระคาถา

เหรียญพระพุทธรบาท วัดเขาบางทราย ปีพ.ศ. 2461

เหรียญรูปไข่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเขาบางทราย รุ่นแรก ปี 2483

เหรียญรูปไข่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) วัดเขาบางทราย จ.ชลบุรี จัดสร้างขณะที่เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร ในปีพ.ศ.2483 โดยทางคณะศิษย์ได้ขออนุญาตจัดสร้าง เพื่อแจกเป็นที่ระลึกให้แก่ผู้ทำบุญบริจาคทรัพย์สร้างโรงเรียนวัดอุทกวิทยาคม (วัดน้ำ) อ.พนัสนิคมจ.ชลบุรี เหรียญรุ่นแรกนี้มี 2 แบบคือ รูปไข่ และ รูปกลมสตางค์ขนาดเล็ก มีทั้งเนื้อเงินและเนื้อทองแดง

ลักษณะเหรียญ ด้านหน้าเป็นรูปองค์สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๖ พระพักตร์ไปด้านข้างเล็กน้อยและมีอักษรจารึก “สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์” ด้านหลังเป็นยันต์พระรัตนตรัย (มะ อะ อุ) ในกรอบรูปน้ำเต้า 3 ชั้น ด้านล่างบรรจุอักษรย่อ “ พ ฆ อ “ หมายถึงสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์พระอุปัชฌายะ

เหรียญรูปไข่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเขาบางทราย รุ่นแรก ปี 2483

เหรียญรูปไข่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเขาบางทราย รุ่นแรก ปี 2483

เหรียญรูปไข่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเขาบางทราย รุ่นแรก ปี 2483

เหรียญรูปไข่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเขาบางทราย รุ่นแรก ปี 2483

เหรียญใบสาเก สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเทพศิรินทราวาส ปี 2487

เหรียญใบสาเก สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร
จัดสร้างปี พ.ศ.2487 แจกในงานสงฆ์ บางคนเรียกว่า รุ่งสร่งน้ำ ด้านหน้าปั๊มรูปเหมือนสมเด็จพระ
พุทธโฆษาจารย์เจริญ ด้านหลังองค์พระแก้วมรกต เหรียญนี้ได้รับการอธิษฐานจิตจากท่านเจ้า
นราชนานิต และจากศิษย์สายวัดเทพศิรินทร์

<http://www.amuletheritage.com/p-8.html>

เหรียญพัตยศ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวรเถร) ปีพ.ศ. 2493

<http://www.amuletheritage.com/p-8.html>

เหรียญพัตยศ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวรเถร) วัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร
จัดสร้างในปีพ.ศ. 2493 ในขณะที่ดำรงสมณศักดิ์สมเด็จพระราชาคณะเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ที่ สมเด็จพระ
พุทธโฆษาจารย์ ญาณอดุล สุนทรนายก ตริปิฎกวิद्याคุณ วิบูลคัมภีรญาณสุนทร มหาอุดดร
คณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส และ ได้รับ
แต่งตั้งเป็นสังฆนายก สมัยที่ 2 ตำแหน่งผู้บริหารการคณะสงฆ์รองจากสมเด็จพระสังฆราช เป็น
หัวหน้าคณะสังฆมนตรี ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

ที่มา : Sangkhatikan, <https://sangkhatikan.com/> , สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(เจริญ ญาณวโร ป.ธ.๗).

Dhammajak, <http://www.dhammajak.net/> , สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส, โพสต์ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2555.

Sangkhatikan, <https://sangkhatikan.com/> , พระชลโธปมคุณมณี (พุดม ปุณฺณโก).

Sangkhatikan, <https://sangkhatikan.com/> , พระศาสนโสภณ (อ่อน อหีสโก ป.ธ.๗)
คอลัมน์ อริยะโลกที่ 6, Khaosod, <https://www.khaosod.co.th/> , สมเด็จพระพุทธ
โฆษาจารย์(เจริญ) วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร,
โพสต์ 05 ตุลาคม พ.ศ. 2562.

นพ.วิชัย เทียนถาวร, Matichon, <https://www.matichon.co.th/> , วัดเทพศิรินทรา
วาสราชวรวิหาร, โพสต์ 2 กันยายน พ.ศ. 2561.

เทศบาลตำบลบางทราย อ.เมือง จ.ชลบุรี, <http://bangsaichonburi.go.th/> ,
วัดเขาบางทราย.

คอลัมน์พระเครื่อง, <https://www.khaosod.co.th/> , เจริญพระพุทธบาท-
วัดเขาบางทราย, โพสต์ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2562.

Google, www.google.com/maps/ , ภาพวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร.

Samlith, <http://www.samlith.com/> , ภาพสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ
ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส.

Uauction4, <http://uauction4.uamulet.com/> , ภาพสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(เจริญ ญาณวโร) วัดเทพศิรินทราวาส.